

„Állva akarok maradni”

Egy 20. századi vértanú portréja

Tudjuk, hogy **Alfred Delp** az ún. Kreisau-i Körhöz tartozott, és Hitler elleni összeesküvőként 1945-ben felakasztották Berlin-Plötzensee-ben. Valaki talán azt is tudja, hogy a katolikus Németországban az elsők egyikeként nézett szembe a barna mozgalom világnézeti kihívásával. Kevésbé ismert, hogy a „kreisau-iak” körében hamar a jövőbeli társadalmi és gazdasági körvonalak specialistájává vált. Teljesen feledésbe merültek Németország háború utáni újjáépítéséről írott tanulmányai. Nyoma veszett a „perszonális szocializmusról” kialakított modelljének, amely egy emberségesebb társadalmat tartott szem előtt. Erdemes tehát újra felfedezni a teljes Alfred Delpet, a korát megelőző bátor gondolkodót és a szívós hívőt, aki két lábbal állt a 20. században. „Hogy ez búcsúlevél-e, vagy sem, nem tudom. Hiszen manapság sosem tudhatjuk ezt... Ne aggódj, igyekszem semmit el nem rontani, akkor sem, ha az akasztófa várna rám. Hiszen Isten ereje minden utunkon velünk van.” – Alfred Delp nem volt hős és sugárzó vértanú. Amikor ezt a levelet írta 1944. december 16-án a Berlin-Tegel-i börtönben, megbilincselte kézzel, akkor kétségbeesetten kapaszkodott abba a reménybe, hogy talán mégis csoda történik, kegyelmi kérvényei sikerrel járnak, a háború döntő fordulatot vesz.

Kegyetlenül magányosnak érezte magát, fogfájástól szenvedett, állcsontjában és homloküregében elgennyesedett csomók voltak, háta a Gestapo-kihallgatások során kapott barbár verésektől sajgott. A börtönvezetés parancsára priccse fölött egész éjszaka égő lámpa örületbe kergette. Amikor a szövetséges bombázók Berlint támadták, semmit sem kívánt mohóbban, mint hogy találat érje Tegel; az elhozta volna számára a megváltó halált, vagy lehetővé tette volna a menekülést. Bizonyos órákban már csak „egy véres nyiszítás” volt, vallotta meg egy börtönből kicsempészett levelében.

De vigasztalansága közepette felfedezett valamit ez a „nem hős”. Még egy idézet december 16-i leveléből: „Hidd el nekem, ezek a hetek olyanok, mint egy keserű és kérlelhetetlen ítélet eddigi életemről. Hiszen az nem múlt el. Nagy kérdésként áll itt, és végső válaszára, kiformalódására vár... Isten olyan kiuttalanná tett engem... Egyik ajtó zárult be a másik után... Kívülről semmi segítség nem jött... Így állok most, egy szűk cellába zárva és megkötözve; csak két kiút van: az egyik az akasztófán át vezet Isten világosságába, a másik a csodán keresztül egy új küldetés felé.”

Mindkettő megvalósult. 1945. február 2-án Berlin-Plötzensee-ben felakasztották, mégpedig egy henteskampóra, aztán hamvait szétszórták a mezőn, gyászejentés közzétételét megtiltották. Am Delp küldetése nem ért véget: még ma is klasszikus példája ő annak az erőnek, amellyel a hit tölthet el egy emberi életet. Börtöncellájában megismerte az elhagyatottságot és a nyomorúságot – és alternatív istentapasztalatra tett szert. Arra az Istenre talált rá, akivel a sötétségben és a szakadékban találkozik az ember. A megszentelt Istenre.

Alfred Delp 1907-ben született Mannheimben, és egyes vallású szülői házban nőtt föl. Apja, aki egy betegbiztosító pénztári fiókot vezetett, protestáns volt, és a szocialdemokratákkal szimpatizált. Anyja – korábban sza-

kácsnő egy tiszt háztartásában, majd egy tanyán dolgozott, hogy sok gyermekét táplálni tudja – mindenestül katolikus családból származott.

Alfred már korán kimutatta önállóságát. Az evangélikus népiskolába járt – és a katolikus pappal került bensőséges barátságba. Sűrűlódása támadt az evangélikus lelkésszel, és ezért megtagadta a konfirmáción való részvételt, helyette a katolikus első áldozást választotta. Diáktársai elmondása szerint minden volt, csak mintagyerek nem, de az érettségit osztályelsőként tette le. Ezután rögtön belépett a jezsuita rendbe. Motivumairól igencsak szófukar felvilágosítást adott: hiszi, hogy ott szolgálhatja legjobban Istent. Delp intellektuális tehetsége és hallatlan olvasottsága általános elismerésre talált. Nehézségeket csak makacssága és keményfejűsége okozott neki: novíciusmestere megbotráncozott túlságosan „protestáns” színezetű gondolatmenetein, és kajánul azt tanácsolta neki, hogy előbb a katolikus katekizmust tanulmányozza. Több volt ez, mint tipikus nemzedéki konfliktus, mert úgy tűnik, Delp nem volt könnyű eset.

Egyik akkori rendtársa így emlékezik vissza: „Számomra mindig kettős személyiségnek tűnt: roppant idealizmusa, a hallatlan energia, amellyel a munkába vetette magát, személyes részvétele mindenben, amibe belefogott, mindez hivatástudatának komolyságáról és radikalitásáról tanúskodott. Ugyanakkor azonban volt benne valami nyughatatlan, s gyakran az önuralom hiánya jellemezte. Kemény viselkedésével nemegyszer taszította az embereket, gyakran önteltnek hatott, és sosem nyílt meg könnyen.” Novíciustársai persze kihasználták Delp intellektuális tehetségét. A tanári kar tagja volt a kedvelt, de meglehetősen igényes fiatal Karl Rahner. Amikor nem készültek fel rendesen egy órára, az agyafűrt seminaristák fölbiztatták Alfred Delpet, aki szellemes kérdéseivel végtelen vitába keverte Rahner, és a tananyag kikérdezésére már nem maradt idő. Úgy látszik, Delp fő érdeklődése akkoriban – Martin Heideggerrel vitázva – a kortársi filozófiára, illetve a szociális kérdésre irányult. Csak 28 éves volt, amikor megjelent Tragikus egzisztencia című könyve, kritikus válaszként Heidegger gondolataira. Delp úgy látta, hogy a modern ember „a középpont elvesztésétől” és a megzavart istenkapcsolattól szenved, és hogy Isten elvesztése végső soron a humanitás elvesztéséhez vezet.

Egy osztrák rendi kollégium nevelőjeként aztán a fiatal jezsuita nem csupán a szokványostól eltérő nevelési módszereket alakított ki – sokmozgásos játékokat a merev aszkézis helyett –, hanem 1933-ban figyelemre méltó színdarabot is írt és rendezett Az örök advent címmel. Azért figyelemre méltó, mert egyik, egy lövészárkban játszódo jelenete éles ellentétben áll a kor hurrá-patriotizmusával. Ebben az egyik szereplő így töpreng röviddel azelőtt, hogy halálos sebet kap egy kézigránattól: „Hányan fekszenek ma éjjel körös-körül, itt és az árkon túl? Anyjukra gondolnak, feleségükre és gyerekeikre, akikkel vidámak és boldogok akartak lenni... Itt fekszenek, várnak és remélnek. Itt fekszenek, kezükben a hideg fegyver, öklükben a kézigránát. Szívük azonban mást gondol. S aztán egy hideg vasdarab repül feléjük, és mindent szétver. És e sokak – itt és amott – titokban a boldogság felé nyújtják

kezüket... De senki nem nyújtja nekik a magáét. Üres kezüket senki sem tölti meg boldogsággal és békével.”

Erre az időre esnek Delp első összeütközései a Hitler-féle „népnemzeti”, a német nép felsőbbrendűségét hirdető hittal. Hiszen a nemzetiszocializmus nem pusztán politikai mozgalomként, valamiféle társadalmi modellel lépett fel, hanem totális igényű világnézetként – új vallásként is. Kezdetben csak kevesen fogták fel ezt. A legtöbb egyházi vezető óvatos kompromisszumot kötött, megpróbálta valamiképpen közös nevezőre hozni az evangéliumot és a barna programot. A feldkirch-i jezsuita kollégiumban úgy ünnepelték 1933. május 1-jét, hogy minden növendék meghallgatta Göbbels propagandaminiszter rádióbeszédét, majd elénekelték Horst Wessel indulóját, a „Magasba a zászlót...!” Délután azután vidáman elzarándokoltak egy Mária-kegyhelyre. Alfred Delp is – aki ekkor prefektus Feldkirch-ben – el tudja képzelni a kereszténység és a nemzetiszocializmus valamiféle kritikus együttélését. Megpróbál használható kezdeményezéseket kiszűrni a hitleri „népnemzeti” mozgalomból, azokat megtisztítani, továbbfejleszteni – ami igencsak kényes vállalkozás.

Rendtársaival – Rahnerrel, Lotz-cal, Hirschmann-nal – ezzel kapcsolatos könyvet tervez, amely ezt a címet viselné: Az újjáépítés – A német ember létének hatalmai. „A hatékony erők leltárba vételéről van szó, pozitív lehetőségeik megállapításáról a német élet újbóli megalapozása szempontjából, e lehetőségek megítéléséről, elhatárolásáról, katolikus megvalósításáról és kibővítéséről... Semmi gyűlölködés, és semmi kacérokodás a gettókkal és a katakombákkal. Megállapítani a határokat és a kivezető utakat”, írja.

Hasonló célokat követ a neves jezsuita folyóirat, a Stimmen der Zeit szerkesztőjeként is. Cikkei szociális és világnézeti témákkal foglalkoznak. Például a nemzeti, „népi” sajátosságok újonnan felébredt tudatával. Elismeri, hogy az embernek otthon kell lennie népe szellemiségében és történetében, de egy népnek sosem szabad átlépnie „az emberiség összefüggéseit”. Léteznek olyan értékek, amelyek fölötté állnak a népek. Nem csupán egy-egy nép egészének igényei léteznek, hanem egyéni emberi jogok is. Egyik prédikációjában már 1935-ben ezt veti ellene a náci-vallás „vér és rög”-kultuszának: „A tisztán szellemi élet sosem volt annyira veszélyeztetve, mint napjainkban... Nem a tiszta látást és a világos döntést támogatják és követelik meg, hanem a mágia és a mítosz uralja ezt az órát.” Ebben az időszakban Delp különösen a férfiak lelkipozíciójában köteleződik el, München-Bogenhausenben három ifjúsági csoportnak viseli gondját merész földalatti munkával, örökös gondban amiatt, hogy a Hitlerjugend besúgói megneszelik az összejöveteleket. A katolikus munkásmozgalommal is kapcsolatot tart. Célja: a keresztények hitelesen jelenítsék meg Istent a környezetükben.

Delp, a szerzetes pap ugyanakkor kérlelhetetlenül kritikusnak mutatkozik saját táborával szemben. Vitába száll a keresztény nyárspolgárokkal, akik összetévesztik vallásukat a polgári jóléttel, és nem akarják, hogy az evangélium felébressze őket: „Hol vannak azok a keresztények, akik nem csupán magánügyüket viszik el a templomba, Isten oltárához?... Ily módon az egyház viszontbiztosítási intézmény lesz, amelynek az a dolga, hogy lehetőség szerint itt is, de a túlsó parton mindenképpen szavatolja számunkra az üdvösséget és a jólétet.” Később, a börtöncellában sokkal élesebb hangnemben ismétli majd meg kritikáját: „Az egyház hivatalait belülről a Szentlélek vezeti és óvja. De a hivatali szobák! És az egyház hivatalnokoskodó képviselői! És az oly rendíthetetlenül magabiztos 'hívók'! Ők mindenben hisznek, minden ceremóniában és minden szókozásban, csak az élő Istenben nem... Oly sok emlékem van az életellenes felfogásról és magatartásról. Isten nevében? Nem, hanem a nyugalom, a származás, a megszokás, a ké-

nyelem nevében, a polgár nevében, aki a Szentlélek legalkalmatlanabb eszköze.” Alfred Delp nem szorítkozik az íróasztalra és a szószékre. A München elleni súlyos bombatámadások után – 1941-1944 között lelkipásztorokodott ebben a városban –, rendszeresen munkásruhában tűnik fel a találatot kapott városrészekben. Teljesen következetes dolog, hogy konkrét, vasikos hitet prédikál, olyat, amelyek számára nem közömbösek azok a viszonyok, amelyek között az embereknek élniük kell:

- „Senki sem fog hinni az üdvösségről és az Üdvözítőről szóló üzenetnek, amíg nem gyötörtük véres magunkat a fizikailag, lelkileg, szociálisan, gazdaságilag, erkölcsileg vagy bármilyen értelemben beteg emberek szolgálatában.”
- „A legjámborabb imádság is könnyen istenkáromlásá válhat, ha azon körülményekkel kiegyezve, vagy éppenséggel azokat támogatva imádkozzák, amelyek megölik az embert, alkalmatlanná teszik Isten befogadására, és szükségképpen megcsontítják lelki, erkölcsi vagy vallási érzékét.”
- „A kifosztott ember még mindig ott fekszik az út szélén... Azt hiszem, egészen komolyan kell vennünk ezt a mondatot: jelenleg az ember nyugtalanítja és szorongatja az egyházat. A kívül lévő ember, akihez nem találjuk már az utat, és aki már nem hisz nekünk. És a belül lévő ember, aki nem hisz önmagában, mert túl kevés szeretetet tapasztalt meg és gyakorolt. Ezért ne tartunk nagy reformbeszédeket, és ne vázoljunk föl nagy reformprogramokat, hanem a keresztény személyiség kiművelésével foglalkozunk, és egyidejűleg készüljünk föl arra, hogy segítséget nyújtva és gyógyítóan forduljunk az ember roppant bajai felé.”

A keresztény ember számára nem megengedett, hogy emigráljon a történelemből. Ez Delp történelemfilozófiájának lényege – s ez az ő hozzájárulása a modern keresztény világértelmezéshez. „Akinek nincs bátorsága történelmet csinálni, az csupán szerencsétlen tárgya lesz a történelemnek. Csináljunk történelmet!” – mondta Delp. Szerinte a történelem végső értelme az, hogy leképezzen egy természetfölötti valóságot, érvényre juttassa Isten rendjét a világban, s ő maga kifejezetten gyakorlatias következtetéseket vont le ebből, hiszen a náciikkal folytatott intellektuális viták, a lehetséges közös ügyek keresése kevésbé bizonyult termékenynek. Egy ilyen ostromba ideológiával szemben nyilvánvalóan nem volt esélyük Delp finom megkülönböztetéseinek.

A jezsuita páter tehát áttért a dialógusról az ellenállásra. Prédikációi világosabbakká, kompromisszumoktól mentesebbekké, politikaiabbakká váltak. Sok akkori keresztény ellenállótól eltérően azonban Delp nemcsak akkor tiltakozott, amikor saját birtokviszonyait fenyegette veszély, az egyház jogait, a katolikus tanítást. Arra biztatott nőket és diákokat, hogy az oktatási miniszter utasítására eltávolított kereszteteket ismét tegyék ki a müncheni osztálytermekben. De üldözött zsidókat is bűjtatott, élelmiszert és pénzt szerzett számukra; titkárnoje kalandos menekülési utakat tervezett Svájcba. Egy Németországából menekült zsidó nő, aki ma Tel Avivban él, egyetlen mondatban foglalta össze a jezsuita páterrel alkotott véleményét: „Reményt jelentő, biztos cím volt számunkra!” Az üldözöttek nem állíthatnak ki szebb bizonyítványt olyan valakiről, aki akkoriban a gyilkosok fajtájához tartozott. Delp számára természetes volt, hogy túllásson az egyház kerítésén – akárcsak a protestáns Bonhoeffer számára, akinek híres kijelentése így hangzik: „Aki nem kész arra, hogy szót emeljen a zsidókért, annak gregorián himnuszokat sem szabad énekelnie!”

Ugyanakkor Delp – a Kreisau-i Kör tagjaként – nagyon gyakorlatias elképzeléseket alakított ki a háború utáni társadalmi és gazdasági élet megszervezésének mikéntjéről.

Olyan társadalmi átalakulásra gondolt, amely „harmadik út” lett volna a kapitalizmus és a szocializmus között. Célul tűzte ki a munkavállalók hatékony részvételét a vállalkozások vezetésében és a nyereség felhasználásáról való döntésben. Egyik tervezetében ezt írta: „Minden eljövendő új rend sorsa attól függ, hogy végre sikerül-e a munkást mint munkást (és nem mint „elvtársat” vagy „testvért”) betagolni a közösségbe... A cél: a tősgyökeres és az üzemhez lényegileg hozzátartozó munkás, aki jól megalapozott beleszólási lehetőséget kap az üzemi élet minden olyan kérdésében, amely érinti a munkás életét... A szociális tisztesség fogalmának végre tartalommal kell megtelnie, és valósággá kell válnia.” Érdekes Delp elképzelése a munkások számára biztosított „garantált létminimumról”, mégpedig két szinten: Egyrészt a házas munkás kapjon pótlólagos „családi fizetést”, amely adókedvezményekből, illetve a különleges üzemi alpból és az általános családi alpból kiutalt összegből tevődhetne össze, másrészt „a szociális légkör méregtelenítése” céljából elengedhetetlen, hogy a munkáscsaládoknak saját lakásuk és kertjük legyen. Az egyház szerepe ebben az újjáépítésben, hogy józanul és alázatosan megtanuljon szolgálni, „társuljon az emberekhez minden helyzetükben, azzal a szándékkal, hogy segítsen nekik megbirkózni azokkal, anélkül, hogy aztán úrlapokat kelljen kitölteniük valahol.”

A Kreisau-i Kör tevékenységét sokáig nem fedezték fel, jóllehet élénk kapcsolatot tartottak fenn más keresztény ellenállási fészkekkel, mindeneke előtt Dél-Németországban. Ez olyan feladat volt, amellyel Delp élénken foglalkozott. Az 1944. július 20-i merénnyellett összefüggésben azonban hirtelen lelepleződött az egész kör, s július 28-án Delpet is letartóztatták. Münchenből Berlinbe vitték, az újonnan felhúzott Gestapo-börtönbe, majd a Berlin-Tegel-i büntetés-végrehajtási intézetbe. Hat hónapi kemény fegyházi élet kezdődött el ezzel számára. Delpet a siralomházban helyezték el. Ő maga nemigen ejtett szót azokról a súlyos bántalmazásokról, amelyeket a kihallgatások során kellett elszenvednie, Gerstenmaier nevű fogolytársa azonban a zuhanyozás során mély sebeket látott a hátán; és amikor hűsleges lelkeknek sikerült rendszeresen tiszta fehérneműt bejuttatniuk Delpnek, piszkos ingén nagy vérfoltokat fedeztek fel.

Kicsempészett leveleiben a fogoly Delp egyetlen egyszer említi a hóhérlégények praktikáit; beszámol arról, hogyan vitték vissza a Gestapo őrei késő este a cellájába, és idézi cinikus elköszönésüket: „Úgy! Ma éjjel nem fog tudni aludni! Imádkozni fog, és semmiféle Úristen és semmiféle angyal nem jön el, hogy kiszabadítsa! Mi viszont jól fogunk aludni, és holnap reggel friss erővel fogjuk tovább verni!” Berlin-Tegelben szinte az egész idő alatt, éjjel-nappal bilincsen voltak Delp kezei. Breviáriumát és újszövetségi szentírását elvették tőle. Erről a keserű időszakról ezt írja: „Az embernek egy szűk cellában kell ülnie búskomoran, lelki szemei előtt a szabadság darabokra szaggatott zászlajával. A szív újból és újból tovaröpül, a szellem megkísérli a szabad felemelkedést, de csak azért, hogy a következő kulcsörgésre annál végérvényesebben ébredjen rá a valóságra.” Nyomorúságos helyzetében Delp egyáltalán nem vigasztalja magát valamiféle jámbor eufóriával. Noha elejtik azt a vádat, hogy ő is tudott a Hitler elleni merényléről, és a Gestapo figyelmét az is elkerülte, hogy a barátaival folytatott bizalmas beszélgetésekben Delp azt a nézetet képviselte, hogy Hitler esetében abszolút jogos a katolikus tanítás az ún. zsarnokgyilkosságról, már csak a zsidók elgázolásának iszonyatos, főbenjáró bűncselekménye miatt is – de a vádhatóság számára a Kreisau-i Kör „konspirációs üzelmeiben” való részvétel is elég a hazaárulás életveszélyes vádjához.

Alfred Delp átéli a tehetetlen düh és a kétségbeesés minden stádiumát, a halált kéri Istentől – aztán mégis megérzi Isten közelségét cellájának vigasztalanságában: „Amire oly elegánsan és magabiztosan vállalkoztam”, jegyzi fel a börtönben, „az összeomlott. Ő foglyul ejtett, és többé nem menekülhettem.” Aztán: „Hát tartzuk csak oda továbbra is megbilincselte kezünket... és változatlanul Őrá építsük egész egzisztenciánkat!” Számol a halálos ítélettel, de furcsa bizonyossággal reménykedik még mindig a csodában. A börtönt egyre inkább megtisztításként fogja fel, sőt annak a szabadságnak a tapasztalataként, amelyet csak akkor fedez fel az ember, ha átlép a saját határait, ha egészen elengedi magát. Magánzárkában töltött utolsó karácsonyán írja azokat a híres sorokat, amelyek néhány évvel ezelőtt a müncheni Német Katolikus Nagygyűlés mottójává lettek: „Isten emberré válik. Az ember nem válik Istenné. Az emberi rend megmarad – de megszentelődött, és az ember többé és hatalmasabbá vált. Bízunk az életben, mert ennek az éjszakának el kellett hoznia a világosságot! Bízunk az életben, mert nem egyedül kell leélnünk, hanem Isten velünk együtt éli át!”

A megkínzott fogoly azon fáradozik, hogy ne alakuljon ki benne gyűlölet. Miközben Adolf Hitler hidegvérűen kijelenti, hogy ha a „keleti népség” bizonyul erősebbnek, akkor egyedül annak van joga a fennmaradáshoz, ez a jezsuita változatlanul Németországon csüng, és ismételtlen megáldja fogságából: „Tartsátok meg szeretetekben ezt a népet, amelynek lelke oly elhagyottá, elárulttá és tehetetlenné lett! És voltaképpen oly magányossá és tanácstalanná – minden ágáló és szónokló magabiztosság ellenére is!”

1945. január 9-én és 10-én áll Alfred Delp a *Népbíróság* előtt, egy megalázó kirakatperben. „Maga szálnalmas figura! Maga szerencsétlen csuhás!”, ordít rá a vádlottra Roland Freisler, a bíróság elnöke. „Ez egy patkány! Az ilyet el kellene taposni, és szét kellene taposni!... Most mondja meg nekünk végre, Önt mint papot mi vitte rá arra, hogy elhagyja a szószéket... és beavatkozzon a német politikába!” Delp habozás nélkül, nyugodtan válaszol: „Prédikálhatok, amennyit csak akarok, bánhatok az emberekkel ügyesen vagy ügyetlenül, és lelket önthetek beléjük, amíg csak akarom. De amíg az embernek emberhez méltatlanul és embertelenül kell élnie, addig az átlagember mindig a viszonyok áldozata lesz, és sem imádkozni, sem gondolkodni nem fog. A körülmények alapos megváltozására van szükség.”

Ezek után világos az ítélet: halálbüntetés hazaárulás miatt. De a kivégzésig még három gyötrelmes hét telik el. Szülei azon fáradoznak, hogy kegyelmet eszközöljenek ki számára, s csalóka reményt kelt az a híresztelés, hogy közvetlenül küszöbön áll a katonai összeomlás. „Ilyen sötétbe még sosem helyeztet engem az Úristen”, jegyzi fel Alfred Delp ezekben az utolsó napokban. „De állva akarok maradni...”

„Gyakran ülök itt az Úr előtt”, meséli tehetetlenül aggódó hozzátartozóinak, „és csak nézek rá kérdőn. Mindenesetre belsőleg kellően elengedettnék kell lennem, és át kell adnom magam. Ha az Úristen ezt az utat akarja..., akkor önként és megkeseredés nélkül kell végigjárom. Hadd élhessenek egyszer mások jobban és boldogabban, mivel mi meghaltunk!”

1945. február 2-án Berlin-Plötzensee-ben felakasztják Alfred Delpet. Mindössze 37 évet élt. Feltételezik, hogy hamvait szétszórták valahol Berlin környékén: jobb, ha az ellenállóknak sem sírjuk, sem emlékhelyük nincsen... Am tudjuk, hogyan ment a halálba Alfred Delp. A kivégzés előtt a katolikus börtönlelkésszel találkozott utoljára. Ő számolt be arról, hogy Delp derűsnek tűnt, és ezt mondta neki: „Ó, plébános úr, félóra múlva többet fogok tudni, mint Ön!”

Christian Feldmann

Forrás: Publik-Forum, 2007/18